

Fig. 51. G 189. Mästerby kyrka. Efter teckning av P. A. Säv.

Mönster och runformer har sina nära motsvarigheter på G 220 Hallfrede, halvannan mil NO om Mästerby kyrka, och de båda stenarna kan utan hinder tillskrivas samma ristare. Däremot finns det inte skäl antaga, att de, ehuru båda fragmentariska, är delar av samma runsten. Observera skiljetecknens olika form samt det stora avståndet mellan fyndplatserna.

I tidshänseende är ristningen en typisk exponent för den utgående vikingatiden, slutet av 1000-talet eller omkring sekelskiftet 1100.

189. Mästerby kyrka

Litteratur: L 1745 (?), S 99 (?), F 181 (?). C. Linnæus, Iter Gotlandicum (hs i Linnean Soc., London), s. 406 (?), Öländska och Gothländska resa 1741 (1745), s. 291 (?); P. A. Säv, Gotländska samlingar IV (hs R 623: 4 i UUB), s. 659.

Avbildning: P. A. Säv, teckning (a. a. s. 659).

Runstensfragment, nu borta.

Omedelbart efter redovisningen av G 188 i Iter Gotlandicum 1741 noterar Linné: »Här fants wäl ock en annor, men aldeles oläselig» (i trycket 1745: »här låg wäl ock en annor, men aldeles oläslig»). Uppgiften om denna runsten registrerades av J. G. Liljegren i Runurkunder (1833) med nr 1745 och av C. Säv i Gutniska Urkunder (1859) med nr 99 (»oläst; icke eftersökt») samt O. v. Friesen med nr 181 (»oläsl. enl. Linné»). Och mer vet man idag inte om runstenen ifråga, varken om den var hel eller fragmentarisk. Runstenar är tämligen sällsynta på Gotland. Man vill därför gärna knyta samman uppgiften om Linnés oläsliga sten med fyndet av ett litet runstensfragment, som P. A. Säv redogör för i Gotländska samlingar IV: »567. Runsten (stycke af) i Mästerby. Uti en stenhop norr om kyrkan å Mästerby kyrkogård hittade kyrkoherden Carl Herlitz gossar i juni 1870 ett brottstycke af en Runsten som (11.11.71) af mig aftecknades och är 20 tum långt omkring 10 tum bredt och 6 tum tjockt, samt innehåller i skrift blott: ... : **kopa** : **af** ... Kanske är detta runstensstycke en bit af någon utaf de tre saknade Runstenarne (C. Säv, Runurkunder, No 97, 98 och 99), eller af en annan.» Vi har funnit, att S 97 och 98 är en enda runsten, G 188. Till denna torde G 189 knappast höra. Dels kan texten inte utan vidare återfinnas i Linnés uppteckning, dels är skiljetecknen kolonformiga, icke kryss. Att det är en del av Linnés oläsliga runsten är däremot inte uteslutet.

Fragmentet som Säre sett hade de ungefärliga måtten 50×25×15 cm. Ristningen utgjordes av en ca 9 cm bred runslinga samt rester av smalare ornamentala. Fig. 51.

Inskrift (enligt P. A. Säre):

... : kopa : af ...
5

På de sex runorna kan ingen tolkning byggas. R. 1–4 kan vara en form av adj. *goðr*, men det är ytterst ovisst.

190. Mästerby kyrka

Pl. 46

Litteratur: F 181: 2: 2 och 3 (G 190 a, c), W 35 (G 190: a). C. W. Pettersson, Skrivelse t. Riksantikvarien 19.11.1922 (ATA; G 190: a); O. v. Friesen, Anteckningar 1936 (UUB), s. 11 (G 190: a), 13 (G 190: b, c).

Tre runinskrifter ristade i puts, en bevarad och en icke återfunnen på norra korväggen, den tredje på södra långhusväggen.

Enligt O. v. Friesens anteckningar 1936 skulle alla ristningarna först ha iakttagits av artisten C. W. Pettersson i samband med kyrkorestaureringen 1922. v. Friesens källa är en registerlapp hos J. W. Hamner (Register till Gotlands runinskrifter, ATA), som upptar 6 olika »runristningar» med numreringen: 1 [G 191], 2 a [G 190: b], 2 b [G 190: a], 3 a [G 190: c], 3 b [bomärken], 4 [enligt v. Friesen identisk med en bokstavsskrift]. Pettersson nämner mycket riktigt i sin skrivelse 19.11.1922 »ristningar på norra korväggen», som måste avse G 190: a, eventuellt även b. G 190: a granskades 1936 av O. v. Friesen och 1944 av E. Wessén, medan de övriga runristningarna, b i koret och c i långhuset, inte vid något av dessa tillfällen kunde återfinnas.

a. På korets norra vägg, 0,75 m till vänster om ingången till sakristian, 1,70 m ovanför golvet. Längd 19 cm. Runornas höjd 2,5–3 cm.

Inskrift:

1 1 1 B 1 R 1 1 1 N 1 M

in tabernakulis

5 10

»in tabernaculis»

Till läsningen: Alla runorna är säkra. Runorna **a**, **n** och **t** har ensidiga bistavar, **14s** har gotländsk form. Intet skiljetecken mellan **2 n** och **3 t**, men ordskillnaden är klart markerad genom avståndet mellan runorna. Inga spår av inskrift före och efter de båda orden.

Vad inskriften direkt syftar på är ovisst. Uttrycket ingår i många bibelverser, men det finns inte i Vulgata såvitt jag vet någon som inleds med dessa ord.

b. Till »norra korväggen» har Hamner fört ännu en runföljd:

tamarl tlis

5 10

Inskriften, som inte ger någon mening, har inte återfunnits, och man kan fråga sig, om det inte är inskriften a som dubbelförts (delvis felläst) i Petterssons anteckningar, vilka ligger till grund för Hamners registrering.